

*До разової спеціалізованої вченої ради
Донецького державного університету
внутрішніх справ
25000, м. Кропивницький,
вул. Велика Перспективна, 1*

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук, старшого дослідника
Калініної Аліни Владиславівни на дисертацію
Маслянка Сергія Вікторовича на тему:
«Адміністративно-правовий статус особи, яка керує транспортним
засобом», подану до захисту на здобуття
наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Питання правової природи суб'єктів адміністративних правовідносин є одним із найбільш важливих, оскільки від вибору того чи іншого тлумачення цієї дефініції залежить подальша характеристика похідних від неї понять як в адміністративному, так і у кримінальному праві, кримінології. Не є винятком і визначення місця особи, яка керує транспортним засобом, у тому числі й в адміністративних правовідносинах, а також виокремлення ознак її адміністративно-правового статусу, що цим опосередковані.

Необхідно підкреслити, що наразі як під час правозастосування, так і під час здійснення судочинства, уповноважені особи (працівники патрульної поліції, судді, адвокати та ін.) мало замислюються над питаннями змісту правосуб'єктності будь-яких учасників дорожнього руху. Зважаючи на те, що особи, які керують транспортними засобами, є одними з основних учасників дорожнього руху, це питання потребує окремої уваги з боку дослідників. Адже ця тематика не є суто теоретичною. У прикладній царині в умовах трансформації соціальних процесів, розвитку технологій як у теоретиків, так і у практиків виникають цілком закономірні питання, наприклад із приводу невизначеності правового статусу осіб, які керують приватним електротранспортом, правової позиції щодо безпілотних транспортних засобів, якими керують дистанційно, чи автономних транспортних засобів, в яких використовуються елементи штучного інтелекту, тощо.

У світлі науково-технічного прогресу нормативне регулювання дорожнього руху повинне гармонійно відбивати всі важливі для правозастосовної практики. Тому наявне в українському законодавстві

визначення терміна «водій» явно потребує свого уточнення. Адже з аналізу закріпленого у ПДР України поняття терміна «водій» виникає чимало принципів для юридичної практики питань: чи є наявність посвідчення водія обов'язковою умовою для визначення особи як «водія»; чи розповсюджуються в такому разі обов'язки водія на керманічів, які не мають права керування чи позбавлені його у встановленому законом порядку та ін. Важливість цього питання підтверджується і тим, що відповідно до міжнародного законодавства будь-яка особа, яка керує транспортним засобом, визнається водієм, тому однаково зобов'язана виконувати обов'язки, визначені ПДР України, а отже, у разі їх невиконання чи недотримання стає суб'єктом правопорушення.

Таким чином, деякі з наведених питань потребують своєї нагальної відповіді, а деякі – у найближчій перспективі.

Із огляду на зазначене, обрану С.В. Маслянком для дослідження тему цілком можна визнати актуальною, необхідною для наукового розроблення та своєчасною.

Не в останню чергу на актуальність представленої на захист дисертаційної роботи вказує також відповідність її тематики державним науковим програмам та планам. Актуалізація наукових та прикладних завдань, які розв'язуються у дисертації, корелюється із завданнями Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2023 року, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 21.12.2020 р. № 1287 та Плану дій «Україна – Європейський Союз», схваленого Кабінетом Міністрів України від 12.02.2005 р.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення із дисертацією С. В. Маслянка дає підстави стверджувати, що автором влучно визначено та науково обґрунтовано мету та завдання, об'єкт, предмет і методологію дослідження, які втілені в структурі роботи та відповідають темі дисертації, проведено критичний аналіз наукових позицій попередніх дослідників цієї та суміжних проблем, здійснено необхідну апробацію та впровадження отриманих ним наукових висновків, положень та рекомендацій.

Сформульовані дисертантом положення, висновки та рекомендації, у тому числі й ті, що віднесені ним до наукової новизни роботи, є методологічно обґрунтованими. Автором комплексно застосовано сучасні загальні методи наукового пізнання: системно-структурний метод та метод сходження від абстрактного до конкретного, метод аналізу. Під час проведення дослідження також використовувалися такі спеціальні методи, як: формально-логічний, порівняльно-правовий, метод класифікації, логіко-юридичний і

логіко-семантичний методи, метод аналогії, діалектичний, спостереження, порівняння, класифікації, догматичний, формально-юридичний, соціологічний та статистичний методи.

Емпірична база дисертаційної роботи є досить репрезентативною. Її утворюють аналітичні та методичні матеріали міжнародних, національних та зарубіжних інституцій (Національної поліції України, Головного сервісного центру МВС); матеріали правозастосовної, зокрема, судової практики (проаналізовано 6 постанов Верховного Суду, понад десяток рішень судів першої та апеляційної інстанцій) та судової статистики; результати анкетування патрульних поліцейських (65 респондентів).

Таким чином, визначені у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості, що забезпечує їх об'єктивність і достовірність.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації С. В. Маслянка розв'язане складне наукове завдання, що полягає у висвітленні особливостей адміністративно-правового статусу осіб, які керують транспортними засобами, у тому числі тих, які перебувають у ролі оператора автономного транспортного засобу зі штучним інтелектом. Найістотнішими результатами проведеного наукового дослідження, що зумовлюють його наукову новизну та визначають внесок автора в розроблення зазначеної проблематики, є:

1) формулювання визначення поняття «особа, яка керує транспортним засобом». Зокрема, автор під такою особою пропонує розуміти учасника дорожнього руху, який для власного пересування, перевезення людей (пасажирів) чи вантажу використовує транспортний засіб, керуючи ним;

2) удосконалення розуміння адміністративної правоздатності особи щодо керування транспортним засобом, де стверджується, що вона є різновидом спеціальної правоздатності, яка у відносинах публічно-правового характеру визначає можливість (здатність) індивідуума за умови відповідності встановленим критеріям отримати спеціальне право на керування тим чи іншим видом транспорту; виділення її видів: повної та обмеженої адміністративної правоздатності особи щодо керування транспортними засобами;

3) розроблення систематизації осіб, які керують транспортними засобами, яких автор пропонує поділити на осіб, які керують транспортними засобами на законних підставах і які керують транспортними засобами, не маючи на те законних підстав, з подальшою їх класифікацією;

4) подальший розвиток та обґрунтування бачення, що особа, яка керує транспортним засобом у відносинах публічно-правового характеру здобуває

спеціальний адміністративно-правовий статус, який є різновидом загального адміністративно-правового статусу.

Крім наведених вище положень, у дисертації знайшли своє відображення пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства в частині визначення адміністративно-правового статусу осіб, які керують легким персональним та низькошвидкісним легким електричним транспортом, як окремої категорії учасників дорожнього руху, додаткових умов щодо підготовки та допуску осіб до керування механічними транспортними засобами.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових публікаціях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також виступах автора з доповідями основних положень дисертації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що в цілому, свідчить про достатній рівень її апробації. Основні положення дисертації опубліковано С. В. Маслянком у дванадцяти публікаціях: п'яти наукових статтях, надрукованих у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України (з них дві у співавторстві), а також у семи тезах доповідей на науково-практичних конференціях (одні у співавторстві).

Дотримання вимог академічної доброчесності. У результаті детального ознайомлення із текстом дисертаційної роботи С. В. Маслянка порушень академічної доброчесності не встановлено. У тексті дисертації здобувачем вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень. Під час використання у роботі наукових результатів, ідей, думок та матеріалів інших авторів, дисертантом зроблено посилання на відповідні джерела. Статистичні дані, наведені в дисертації, відповідають тим, що опубліковані офіційними розпорядниками статистичної інформації.

Практична значущість дисертації для діяльності правоохоронних органів. Найбільш важливі наукові та практичні результати наукового дослідження С. В. Маслянка мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері: для формування теоретичної основи для подальших наукових досліджень щодо удосконалення адміністративно-правового статусу учасників дорожнього руху (акт впровадження ДонДУВС від 26.04.2024 р.);

– правотворчості: як основа для реформування національного адміністративного законодавства у сфері безпеки дорожнього руху загалом та адміністративної відповідальності, зокрема (у тому числі й положень Закону

України «Про дорожній рух»);

– правозастосовній діяльності: для удосконалення допуску до керування транспортними засобами, правового статусу осіб, які керують транспортними засобами, практики застосування заходів юридичної відповідальності до вказаних учасників дорожнього руху (акт-довідка про впровадження результатів наукового дослідження в практичну діяльність управління патрульної поліції в Дніпропетровській області Департаменту патрульної поліції № 2905/41/19-2024);

– освітньому процесі: як основа для формування змістовного наповнення і викладання навчальних правових дисциплін, зокрема й адміністративно-правових (акт впровадження ДонДУВС від 26.04.2024 р.).

Вищевикладене є підставою для загальної позитивної оцінки дисертації С.В. Маслянка як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки адміністративного права проблеми.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю. Її зміст відповідає визначеній темі та плану дисертації. Матеріал викладено автором чітко, логічно та послідовно. Поставлені завдання досліджуються у межах трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів.

У першому розділі «Теоретично-правові засади керування транспортними засобами» дисертант з'ясовує теоретично-правові засади керування транспортними засобами. У другому розділі «Адміністративно-правовий статус особи, яка керує транспортним засобом: сутнісно-понятійна характеристика» досліджується сутність та особливості адміністративно-правового статусу, адміністративної правосуб'єктності особи, яка керує транспортним засобом, надається характеристика її основних елементів: правоздатності, дієздатності, деліктоздатності. Третій розділ «Адміністративно-правове удосконалення правового статусу особи, яка керує транспортним засобом» дисертації присвячено розгляду шляхів адміністративно-правового удосконалення правового статусу особи, яка керує транспортним засобом. Зокрема здобувачем проаналізовано міжнародно-правові вимоги та закордонний досвід підготовки та допуску до керування транспортними засобами, на підставі чого з цього питання сформульовано низку авторських пропозицій щодо удосконалення українського законодавства.

Поставлені у дисертації мета і завдання вирішені повністю, що підтверджується розгорнутими та аргументованими висновками, які є відображенням основних результатів дисертаційної роботи.

Таким чином, дисертація С. В. Маслянка є самостійною науковою

працею, що виконана з урахуванням новітніх досягнень адміністративного права, правозастосовної діяльності, чинних норм законодавства та тенденцій їх подальшого розвитку. Основні положення, пропозиції та висновки, що характеризують наукову новизну та практичне значення результатів дисертації, та виносяться на захист, є результатом особистих досліджень дисертанта.

Вищезазначене дає підстави для позитивної оцінки представленої роботи саме як завершеного, актуального, самостійного й кваліфікованого наукового дослідження. Проведене С.В. Маслянком дослідження дозволило йому отримати нові науково обґрунтовані результати в галузі адміністративного права, які в сукупності розв'язують важливу наукову проблему, пов'язану зі з'ясуванням особливостей та удосконаленням адміністративно-правового статусу особи, яка керує транспортним засобом.

Разом з тим, позитивно оцінюючи зміст дисертації та підтверджуючи її відповідність вимогам до робіт, які подані на здобуття наукового ступеня доктора філософії щодо необхідного теоретичного рівня, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірності й наукової новизни, практичної значущості, уявляється за доцільне висловити деякі зауваження щодо окремих її положень і висновків, які можуть служити підґрунтям для дискусій під час захисту дисертації.

1. Серед елементів наукової новизни дисертант стверджує, що у роботі дістало подальшого розвитку обґрунтування необхідності внесення змін до визначення терміну «водій» у ПДР України (за прикладом міжнародного законодавства...) (стор. 23). У висновках дисертації автор наголошує, що це має стати як логічним, так і «ергономічним» кроком для усунення юридично-семантичних розбіжностей у правовому статусі будь-якої особи, яка керує механічним транспортним засобом. Під час публічного захисту хотілося б почути, який зміст вкладає здобувач у наведене твердження, стосовно «ергономіки» таких змін термінології.

2. У висновках дисертації згадується про види спеціальної адміністративної дієздатності особи, яка керує механічним транспортним засобом. До речі, це питання становить зміст підрозділу 2.3, але до характеристики та обґрунтування виокремлення такого виду як «часткова» адміністративна дієздатність особи, яка керує транспортним засобом автор повертається вже наприкінці дисертації у підрозділі 3.1. У підсумку, пропонується поділяти адміністративну дієздатність на часткову, неповну, повну та обмежену. Проте такий поділ викликає зауваження щодо чіткості критеріїв, за якими відбувається це розмежування.

3. У висновках дисертації окремо говориться про спеціальну

адміністративну дієздатність осіб, які керують механічними транспортними засобами. Втім поза увагою дисертанта залишилося з'ясування змісту адміністративної дієздатності, яка властива особам, що керують іншими (немеханічними) видами транспортних засобів, і в першу чергу виникає питання, на скільки принциповими є розбіжності у змісті та моменті виникнення дієздатності таких осіб?

4. Сама дисертація та отримані результати мають переважно теоретичну спрямованість, і як наголошувалося, здатні збагатити адміністративно-правову науку. Проте в основній частині роботи є чимало матеріалу, в якому дисертант підіймає нагальні проблеми сучасного адміністративно-правового регулювання як правового статусу осіб, які керують транспортними засобами взагалі, так і окремих категорій осіб, які керують конкретними видами транспорту. Окремі фрагменти наукової праці, які містять змістовний аналіз емпіричних даних та нормативної бази, зокрема позитивні приклади правового регулювання відповідних питань в інших країнах світу і слугують обґрунтуванням для теоретичних узагальнень, за умови додаткового опрацювання могли б утворити слушні пропозиції щодо удосконалення нашого національного законодавства, наприклад, в частині допуску до керування транспортними засобами, визначення прав та обов'язків осіб, які керують легкими персональними електричними транспортними засобами тощо.

У той же час, слід наголосити, що висловлені зауваження не впливають суттєво на загальну високу оцінку дисертаційної роботи С.В. Маслянка, а, насамперед, характеризують складність і актуальність досліджуваної теми.

Таким чином, вищевикладене є підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Маслянка Сергія Вікторовича «Адміністративно-правовий статус особи, яка керує транспортним засобом» як кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконаної здобувачкою особисто, яка містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачкою досліджень, що мають істотне значення для галузі знань 08 «Право», а також свідчить про особистий внесок здобувача в науку та характеризується єдністю змісту.

Загальний висновок: Дисертація Маслянка Сергія Вікторовича на тему «Адміністративно-правовий статус особи, яка керує транспортним засобом» є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються теоретичною новизною у розв'язанні комплексної проблематики, пов'язаної адміністративно-правовим статусом осіб, які керують різними категоріями транспортним засобом, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право»

та вимогам, Наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31 травня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затверженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 року), а її автор – Маслянко Сергій Вікторович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Старший науковий співробітник відділу
кримінологічних досліджень

Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності імені академіка В. В. Сташиса

Національної академії правових наук України,
кандидат юридичних наук, старший дослідник

Аліна КАЛІНІНА

